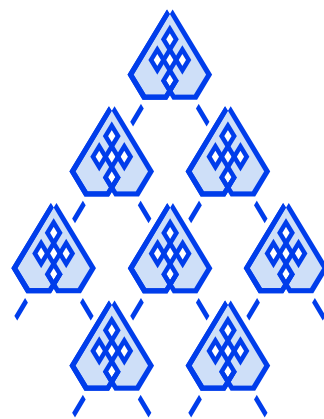

BISDOM MAGAZINE

2017 | FEBRUARI

JAARVERSLAG | 2016

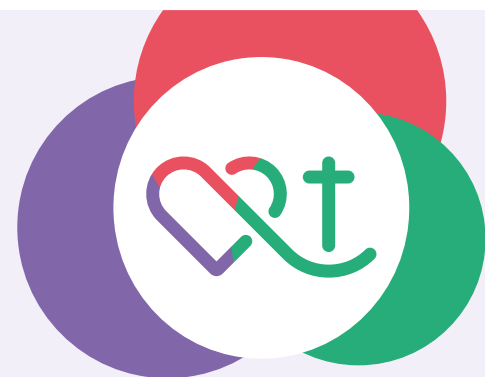

Volg het nieuws vanuit de Nederlandse Bisschoppenconferentie

Vind de informatie over het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap op

www.rkkerk.nl

geloof, hoop en liefde

Bekijk de video's op www.katholiekleven.nl en volg ons via Facebook en YouTube.

Inspiratie voor je dagelijkse leven: katholiekleven.nl is het videokanaal van de Nederlandse bisschoppen met films, foto's, inspirerende teksten.

geloof, hoop en liefde in de katholieke kerk

Bisdom Breda

Dit magazine is een uitgave van het Bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2017 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 12,50 over op IBAN NL93 INGB 0001066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Roosendaal
(hoofdredacteur).

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Vormgeving en druk

brainstorm en concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

Foto voorzijde:

J. Wouters

IN DEZE UITGAVE

5 Februari: Zorg voor kerkelijke voorwerpen

6 Maart: Christmaviering

8 Mei: Sacramentsdag in het Heilig Jaar

9 Juni: Mgr. Ernst 75 jaar priester

14 November: Priesterwijding

16 Priester- en Diakenopleiding Bovendonk

4| Januari
7| April
11| Juli-Augustus
12| September
13| Oktober
15| December
17| Sint Franciscuscentrum
18| Financiële paragraaf

20| Samenvoeging parochies, Parochies en kerkgebouwen
21| Deelname aan het kerkelijk leven Overzicht priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers in het parochiepastoraat
20| Personeelsmutaties

Bestel gratis* exemplaren van dit magazine via magazine@bisdombreda.nl
*Magazines zijn gratis voor parochies in het Bisdom Breda.

Horen, zien en zwijgen

Anoniem: "We bleven vandaag binnen, want er was politie op straat.

Ik was bang dat de agenten met ons wilden praten.

Iemand kan dat zien. En horen.

Iemand kan het doorvertellen...

Mijn oudste broer is vorig jaar verdwenen.

Niemand zag iets. Niemand hoorde iets.

Iedereen zweeg.

Mijn moeder kijkt soms nog naar zijn foto."

Bouw mee aan eilanden van hoop in San Salvador!

Het geweld van de beruchte straatbendes teistert de sloppenwijken van San Salvador. In Mejicanos en Popotlan steunen we initiatieven die veiligheid en zicht op een toekomst buiten de bendes willen geven!

Meer weten en direct steunen? Kijk op www.vastenactie.nl

IBAN: NL21 INGB 000 000 5850

Even minderen voor een ander

VASTENACTIE

Een campagne van STICHTING BVA

VAN DE REDACTIE

Het kalenderjaar 2016 viel voor een groot deel samen met het heilig jaar van de Barmhartigheid. In de kathedraal in Breda, de basilieken in Hulst, Oudenbosch en Oosterhout, en in vele parochies werden in dit jaar extra activiteiten aangeboden. Op 13 november sloten mgr. Liesen en vicaris Paul Verbeek de vier heilige deuren in het bisdom. De bisschop dankte daarbij van harte alle vrijwilligers die zich voor het heilig jaar

hebben ingezet. Dat het geloof leeft in de parochies in het bisdom brachten ook twee speciale uitgaves van het Bisdom Magazine in beeld. In het voorjaar verscheen een Magazine over de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom. In het najaar verscheen een Magazine over de parochies van de regio Alphen-Gilze. 'Geloven in de parochie' was het motto van beide bladen. Deze twee parochies, stad en platteland, laten zien hoe parochies in het bisdom mensen binden in geloof en naastenliefde, en hoe ook nieuwe generaties daarbij meedoen.

Pastorale initiatieven in het bisdom worden gecombineerd met aandacht voor roepingen, contacten met de religieuzen en de zorg om de financiën en de kerkgebouwen. U leest erover in dit Jaarverslag. Als bijlagen zijn verder opgenomen het overzicht van de deelname aan het kerkelijk leven en de benoemingen parochiepastoraat en bisdomkantoor. Ook is opgenomen een overzicht van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk en het Sint Franciscuscentrum.

Centrum Bovendonk in Hoeven. (Foto: I. Bertens)

Op de **Priester- en Diakenopleiding Bovendonk** kwamen studenten, docenten, medewerkers, bestuursleden en andere betrokkenen op zondag 10 januari 2016 bijeen om elkaar een Zalig Nieuwjaar te wensen. Na het middaggebed in de kapel van Centrum Bovendonk blikt rector Schnell in zijn nieuwjaars-toespraak terug op 2015 en vooruit naar 2016. De Priester- en Diakenopleiding Bovendonk nam afscheid van Jan Brok als studierector en verwelkomde Ben Hartmann als zijn opvolger.

De **nieuwjaarsrecepties** van de vicariaten vonden plaats op woensdag 13 januari (vicariaat Middelburg) en donderdag 14 januari (vicariaat Breda). De ontmoeting van het vicariaat Middelburg vond plaats in Bergen op Zoom. Na de vesperviering in de parochiekerk van Onze Lieve Vrouw van Lourdes werd de bijeenkomst vervolgd in Fort Smakelijk, een diaconaal geïnspireerd restaurant. In het vicariaat Breda was de vesperviering in de kerk van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart in Prinsenbeek.

De receptie vond plaats in restaurant Marktzicht. Vicaris Verbeek stelde de nieuwjaarstoespraak in het teken van het heilig Jaar van de Barmhartigheid. "Moge in dit heilig Jaar van de Barmhartigheid eerder ons hart opwarmen dan de aarde, zodat we deugddoend met elkaar en met de hele schepping leren omgaan," wenste hij de aanwezigen toe. Hij wees ook op de uitdagingen waarvoor de vluchtelingen ons stellen. De Nederlandse bisschoppen wijdden met Kerstmis 2015 een herderlijk schrijven aan dit vraagstuk. Paul Verbeek concludeerde dat niet iedereen meteen open staat voor de vluchteling in ons midden: "Toch is het de concrete ander in wie we de grote Ander, God, mogen ontmoeten. De boodschap van het evangelie blijft radicaal, ook in onze tijd. Misschien zijn de werken van barmhartigheid een open deur, voor anderen gaat er een deur open."

Op verschillende plaatsen in het land klonk zaterdag 16 januari om 12.00 uur het gelui van klokken. Op deze manier vroegen kerken en kerkelijke gemeenschappen aandacht voor de

actie **Kerkbalans** (16-31 januari 2016). In Bergen op Zoom luidden de klokken van de Gertrudiskerk aan de Markt. Tegelijkertijd vertelden bekende Bergenaren over het belang van de kerken voor stad en samenleving.

Op 28 januari werd in de avond een **jongerenactiviteit** georganiseerd in de Justitiële Jeugdinstelling Den Hey-Acker. De organisatie was een samenwerking tussen Nina Mertens, jongerenwerker voor het bisdom Breda, en Martijn Kurstjens, projectmedewerker van het diaconale project 'Nieuwe diaconie in de nieuwe parochie'. Ook Bert Simons, geestelijk verzorger op Den Hey-Acker, was aanwezig. Jongeren vanuit het bisdom hielden samen met de jongens van Den Hey-Acker een thema-avond over barmhartigheid. Deze activiteit sloot aan bij de zeven werken van barmhartigheid ('de gevangen bezoeken'), waar in het heilig Jaar van de Barmhartigheid bijzondere aandacht naar uitging.

Wanneer een kerkgebouw wordt onttrokken aan de eredienst, komt niet alleen het kerkgebouw, maar komen ook voorwerpen vrij voor herbesteding. Op 5 februari werden pastoors/teamleiders en parochiebesturen per brief geïnformeerd over de werkwijze en de bereikbaarheid van het **diocesaan depot**. Elke parochie is in het bezit van een inventarisatielijst met de kerkelijke voorwerpen die vanwege religieuze of historische waarde bijzondere zorg verdienen. Deze lijsten zijn opgesteld door de Diocesane Commissie Kerkelijke Kunst (DCKK). Deze voorwerpen vragen bijzondere aandacht bij herbesteding. Parochies kunnen ze alleen in eigendom overdragen met toestemming van het bisdom. Parochies kunnen ook voorwerpen in eigendom verwerven uit de voorraad van het diocesaan depot.

Op Aswoensdag 10 februari ging in de kathedraal van het Bisdom Breda de **vastenestafette** van start. Bisschop Liesen celebreerde om 10.30 uur de eucharistieviering en

zegende de as. Bij deze viering waren diakens uit het bisdom aanwezig. Zij namen de gezegende as mee om in hun parochies in gebedsvieringen gelovigen de as op te leggen. In zijn homilie stond de bisschop stil bij de betekenis van de Veertigdagentijd. Het gaat in deze periode van het kerkelijk jaar om onze verhouding met God (gebed), de wijze waarop we zelf in het leven staan (vasten) en onze verhouding tot de naaste (aalmoezen). Ons vasten is niet alleen eigen consumptie, zodat we te delen hebben met anderen. We leggen ons vrijwillig een beperking op, zodat we aan den lijve ondervinden dat de diepste honger niet de honger is naar voedsel of dingen, maar dat de diepste honger in de mens alleen gestild kan worden door God. Zoals Jezus zegt: de mens leeft niet van brood alleen.

In februari stelde mgr. Liesen een **diocesane onderscheiding** in voor degenen die zich in het bisdom verdienstelijk hebben gemaakt, en die niet direct in aanmerking komen voor een pauselijke onderscheiding.

De onderscheiding omvat een staand ereteken met een afbeelding van Maria Ten Hemelopneming, patrones van het bisdom, een draagspeld en een door de bisschop ondertekende oorkonde. De Heilige Stoel vraagt om terughoudender te zijn in het aanvragen van pauselijke onderscheidingen. Daarom werd deze diocesane onderscheiding ingesteld. In aanmerking komen degenen die zich tenminste tien jaar lang op een bijzondere manier verdienstelijk hebben gemaakt voor geloof en/of de Kerk van Breda op parochieel, vicarieel of diocesaan niveau. Rinus Bouwmeester uit Oudenbosch ontwierp de onderscheiding. Op zondag 17 juli reikte vicaris W. Wiertz in de kerk van de H.H. Philippus en Jacobus te Koewacht de eerste diocesane onderscheiding uit aan André Celie uit Koewacht. Hij maakte zich bescheiden en onopvallend gedurende meerdere decennia met grote toewijding dienstbaar voor de geloofsgemeenschap in de parochiekern Koewacht.

Bij herbesteding van een kerkgebouw vragen ook de kerkelijke voorwerpen om een zorgvuldige aanpak. (Foto: R. Mangold)

Op woensdag 23 maart vond de chrisnaviering plaats in de parochiekerk van Onze Lieve Vrouw in Vlissingen. (Foto: J. Wouters)

Ongeveer 100 koorzangers verzamelden zich zaterdagochtend 12 maart in de H. Antoniuskathedraal te Breda voor de zangdag die georganiseerd was door het Sint Franciscuscentrum en de Diocesane Sint Gregoriusvereniging van het Bisdom Breda. In het ochtendgedeelte ging bisschop Liesen in op het thema **barmhartigheid**. In de Bijbel hebben profeten en psalmdichters naar woorden gezocht om God aan te duiden. God is liefde. In onze menselijke verhoudingen schiet liefde vaak tekort. Om te laten zien hoe God ons liefheeft hebben de psalmisten het beeld gebruikt van de liefde van een moeder en vader voor hun kinderen. Dit is de grootste liefde welke een mens kent. Jesaja schrijft dat de liefde van God nog groter is dan die van een moeder voor haar kind (Jes. 49, 15). Om dat te onderstrepen construeren de bijbelse schrijvers een nieuw woord, het meervoud van het hebreeuwse woord voor moederschoot, 'rachami'. Dit wordt vertaald met 'barmhartig'. In het Oude Testament wordt het

woord enkel voor God gebruikt. Het Nieuwe Testament gebruikt het ook voor Jezus Christus. En Jezus gebruikt dit woord weer voor de barmhartige Samaritaan. Die is daarmee een verwijzing naar Jezus zelf. Uiteindelijk komt de barmhartigheid van God. Wij kunnen slechts barmhartigheid beoefenen, omdat Hij jegens ons barmhartig is.

"We kunnen niet zonder vergeving van onze fouten, anders slibt ons hart dicht en wordt het langzaam hard en dor en breekt. Zelf hebben we dat misschien niet snel in de gaten; anderen die van onze genade afhangen, wel." Dit preekte bisschop Liesen tijdens de **chrisnaviering** op woensdag 23 maart in de parochiekerk van Onze Lieve Vrouw in Vlissingen. Ongeveer 650 gelovigen uit het hele bisdom kwamen bijeen. "Wij zelf leven van Gods barmhartigheid en wij zijn geroepen om barmhartig te worden zoals de Vader," verwees de bisschop naar het heilig Jaar van de Barmhartigheid.

De opdracht van Jezus volgens de profetie van Jesaja is: Hij is gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen, aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden dat ze zullen zien; om verdrukten te laten gaan in vrijheid. Kortom: om een genadejaar af te kondigen van de Heer. 'Christenen' betekent 'gezalften', legde de bisschop uit: "Christen-zijn is gezalfde-zijn. Een christen is toegewijd aan God en aan de naaste en leeft en werkt vanuit de kracht van de Geest. Moge het sacramentele delen in het leven van Christus, de Gezalftde van God, doorgaan met de oliën die vanavond gewijd worden. Mogen wij allen vervuld zijn met die heilige Geest. Zo wordt onze kerk een huis van liefde en barmhartigheid op het fundament dat Jezus heeft gelegd." De inzameling bij de chrisnaviering bestond uit gaven voor de voedselbank Walcheren en een geldbedrag voor de Stichting Droom Walcheren.

Op zaterdag 9 april vond op de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk de **informatiedag** plaats. "Deelnemen aan een informatiedag is vaak onderdeel van een heel proces," vertelde rector Schnell na afloop. Tijdens de informatiedag wordt gesproken over de opleiding Bovendonk en is er ruimte voor een gesprek over roeping. Vast onderdeel is ook de ontmoeting met studenten, die uit eigen ervaring kunnen vertellen wat het betekent om op Bovendonk te studeren en je vorming te ontvangen. De informatiedag vindt jaarlijks plaats voorafgaand aan Roepingenzondag.

Op **Roepingenzondag 2016** (17 april) vroeg paus Franciscus aandacht voor de gemeenschap als het om roepingen gaat ('De Kerk, moeder van de roepingen'). Tijdens de bijeenkomst op Roepingenzondag spraken de leden van de diocesane gebedskring roepingen over de vraag hoe je eigen parochiegemeenschap nog meer een milieu kan zijn waar roepingen kunnen ontkiemen. Bisschop Liesen reflecteerde kort op de gegeven antwoorden. Hij ging

in op het belang van het gebed. Door onze relatie met de Heer te voeden ontstaat er een gunstig klimaat voor roepingen.

Het boek Jona stond centraal in Theater in de Kerk op 16 april in de Mariakerk te Breda. De werkgroep **Theater in de Kerk/Bibliodrama** organiseerde de dag in samenwerking met het jongerenpastoraat van het bisdom Breda. Voor pastoraal werkster Ineke Leemput, die de pensioengerechtigde leeftijd bereikte, was het de laatste maal dat zij in functie bij dit evenement betrokken was. Ongeveer 35 jongeren namen deel aan de dag en zochten naar wegen om dit bijbelboek uit te beelden. Onder hen waren er enkelen die theaterwetenschap en licht en geluid studeren. Zij hielpen de jongeren met de realisering van de gewenste effecten.

Op zondag 17 april celebreerde emeritus vicaris-generaal Vincent Schoenmakers de jaarlijkse eucharistieviering voor de **overleden bisschoppen** van Breda.

De viering vond plaats in de H. Antoniuskathedraal. Geruime tijd werd deze mis speciaal opgedragen voor bisschop De Vet, die in 1967 overleed. De viering vindt jaarlijks plaats op een zondag in de buurt van zijn sterfdag (27 maart). In 2014 was het voor het eerst dat er ook gebeden werd voor bisschop Muskens. Hij stierf op 17 april 2013.

Bisschop Liesen opende op 26 april de **studiedag liturgie 2016** met een bijbelse bezinning over het thema barmhartigheid. Rector Patrick Kuipers van het Ariënsinstituut (aartsbisdom Utrecht) hield daarna een lezing over de barmhartigheid in de liturgie. In het middagdeel waren er drie kortere inleidingen over diverse aspecten van het sacrament van boete en verzoening. Deze werden gegeven door leden van de gemeenschap Chemin Neuf, pastoor Fons van Hees van de Damiaanparochie in Midden-Zeeland en kapelaan Jochem van Velthoven uit de regio Alphen-Chaam.

De studiedag liturgie ging over het thema barmhartigheid en het sacrament van boete en verzoening. (Foto: R. Mangold)

Vanwege het Heilig Jaar werd Sacramentsdag op 26 mei gevierd met een dag van bezinning en gebed voor de Heer. (Foto: Ramon Mangold)

“We zoeken de verbinding om iets goeds te doen voor mensen die het nodig hebben. We leggen vandaag contacten en dat is hopelijk een basis om verder op voort te bouwen.” Dit zei bisschop Liesen tijdens de Antoniusacademie over **vluchtelingen** op 20 mei in de bijruimte van de H. Antoniuskathedraal in Breda. Harald Philipsen, locatiemanager bij het COA van AZC De Boschpoort in Breda, lichtte toe hoe het COA werkt als politiek-religieus neutrale organisatie. Hoewel het terrein van het AZC zelf neutraal is, kunnen de bewoners van De Boschpoort in de stad aansluiting zoeken bij de kerk of moskee. Dennis Peters bezocht als medewerker van Kerk in Nood verschillende landen en conflict-gebieden. “Kan niet, zowel voor moslims als christenen, juist religie een grote kracht zijn in een nieuw land?” vroeg hij zich hardop af. Fatin Matthey-Enshaw vluchtte in het verleden vanuit Bagdad naar Nederland. Zij schetste problemen die zij in Nederland ontmoette, en waar ook christelijke vluchtelingen nu mee te maken hebben. Diaken Peter Hoefnagels sprak vanuit de

sociale leer van de Kerk over het recht van mensen om, wanneer legitieme belangen dat ingeven, te emigreren. Rijkere naties zijn verplicht zoveel mogelijk onderdak te bieden aan de vreemdeling die op zoek is naar de veiligheid en het levensonderhoud dat hij in eigen land niet kan ontvangen (CKK, nr. 2241). Samenwerking tussen Kerk en Staat, hoewel gescheiden, is daarbij niet uitgesloten en wordt juist aanbevolen (Compendium van de Sociale leer van de Kerk, nr. 425).

Sacramentsdag werd op 26 mei op een bijzondere manier gevierd. In het kader van het heilig Jaar van de Barmhartigheid riep paus Franciscus parochies op een dag van bezinning en gebed voor de Heer te houden. In Zeeland werd 24 uur achter elkaar gebeden met gebedsuren die elkaar op verschillende plekken opvolgden. In Breda celebreerde de bisschop de heilige Mis in de H. Antoniuskathedraal. In de avond werd Sacramentsdag gevierd in de H. Catharinakapel op het Begijnhof. Pastoor Lars Peetam van de H. Familieparochie in Breda

was de hoofdcelebrant. In de basiliek van Oudenbosch stelde pastoor M. Prasing om 9.00 uur het Allerheiligste uit. Vervolgens vonden verspreid over de dag gebedsmomenten plaats in de Sint Norbertusparochie in Roosendaal, de Mariaparochie in Etten-Leur en de Immanuelparochie (Hellemonskapel).

In mei presenteerde het **Sint Franciscuscentrum** zijn logo: twee halve cirkels, waarvan de onderste gesloten en de bovenste open is met stralen. Men kan in het logo het gezicht van een monnik herkennen, een verwijzing naar de heilige Franciscus van Assisi. Ook doet het logo denken aan een hostie en ciborie. De stralenkrans uit het logo kan worden verbonden met de zon en het zonnelied en de ecologische spiritualiteit van de heilige Franciscus. In juni lanceerde het Sint Franciscuscentrum ook een eigen website: www.sintfranciscuscentrum.nl

Mgr. Ernst vierde op 7 juni zijn 75-jarig priesterjubiläum. (Foto: R. Mangold)

Ongeveer 35 **emeriti** kwamen op 1 juni bij elkaar voor hun jaarlijkse bezinningsbijeenkomst. Deze vond plaats in het klooster van de broeders van Sainte Marie in Huijbergen. Diaken Vincent de Haas tekende voor de inleiding op de Psalmen van Barmhartigheid. Daarna lazen de emeriti groepsgewijs een Psalm en spraken over passages die hen raakten. In het middagedeelte deelden de groepen dit met elkaar en kwam de relatie ter sprake tussen barmhartigheid en gerechtigheid, en de ervaring dat we pas barmhartig kunnen zijn als we zelf barmhartigheid ervaren hebben.

In juni verscheen een speciaal **Bisdommagazine** over de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom. Enkele jaren terug moest deze parochie noodgedwongen twee van de vier kerkgebouwen sluiten en het pastoraal team terugbrengen naar 2,6 fte. Dit Magazine beschrijft de keuzes die de parochie maakte en vooral hoe daarbij werd ingezet op dialoog en openheid voor nieuwe kansen. Pastoor Paul Verbeek gelooft

heilig in de parochie vertelt hij in het blad: “Misschien minder territoriaal dan voorheen, maar zeker als een plek om de accu op te laden en van daaruit weer de wereld in te gaan.”

De laatste twee bisschoppensynodes in Rome stonden in het teken van huwelijk en gezin. Paus Franciscus rondde dit synodale proces af met de postsynodale exhortatie ‘**Amoris Laetitia**’. Tijdens de bijeenkomst in het bisschopshuis op 6 juni gaf het echtpaar Wolfs een getuigenis over de huwelijksvoorbereiding in de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom. Dr. Lambert Hendriks, moraaltheoloog en rector van Rolduc, presenteerde de tekst van het document. Hij noemde het een echt moraaltheologisch stuk, waarin de menselijke liefde tussen man en vrouw centraal staat. Er klinkt barmhartigheid door tegenover mensen die niet in een ideale situatie leven. De paus nodigt priesters en andere pastorale beroepskrachten uit crises in het leven van mensen te zien als een kans om mensen weer bij de Kerk te betrekken.

Op dinsdag 7 juni vierde het bisdom met een plechtige eucharistieviering dat **mgr. Ernst** 75 jaar geleden uit handen van mgr. Hopmans de priesterwijding ontving. De jubileumviering vond plaats in de H. Antoniuskathedraal te Breda, de vroegere parochiekerk van bisschop Ernst. In deze kerk droeg hij zijn eerste heilige Mis op. In de drukbezochte eucharistieviering was bisschop Liesen de hoofdcelebrant. Bisschop Ernst was als concelebrant bij de viering aanwezig. Naast bisschop Ernst concelebreerden onder andere mgr. Van den Hende, emeritus-vicaris-generaal Vincent Schoenmakers, vicaris-generaal H. Lommers en de bisschoppelijk vicarissen Paul Verbeek en Wiel Wiertz. Diaken Vincent de Haas verleende liturgische assistentie. De kathedrale cantorij onder leiding van Jan Schuurmans verzorgde de liturgisch gezangen. Namens bisschop Ernst sprak zijn nicht, Klaar Spierdijk, een dankwoord uit. Na de viering volgde een receptie in het bisdomkantoor, waar velen de gelegenheid te baat namen bisschop Ernst persoonlijk te feliciteren.

De jongeren kwamen samen op het Campus misericordiae (het veld van de barmhartigheid).

De WJD 2016 stonden helemaal in het teken van de barmhartigheid met het thema: Zalig de barmhartigen want zij zullen barmhartigheid ondervinden (Matteüs 5, 7).

Jongeren uit het Bisdom Breda reisden samen met jongeren uit het bisdom Rotterdam en Paramaribo naar de Wereldjongerendagen in Krakau (zondag 17 juli - dinsdag 2 augustus). Er waren in totaal 183 deelnemers aan de reis die werd georganiseerd door de bisdommen Rotterdam en Breda.

Het thema van de barmhartigheid kwam sterk naar voren in de catecheses van bisschoppen en in de verschillende toespraken en overwegingen van de paus.

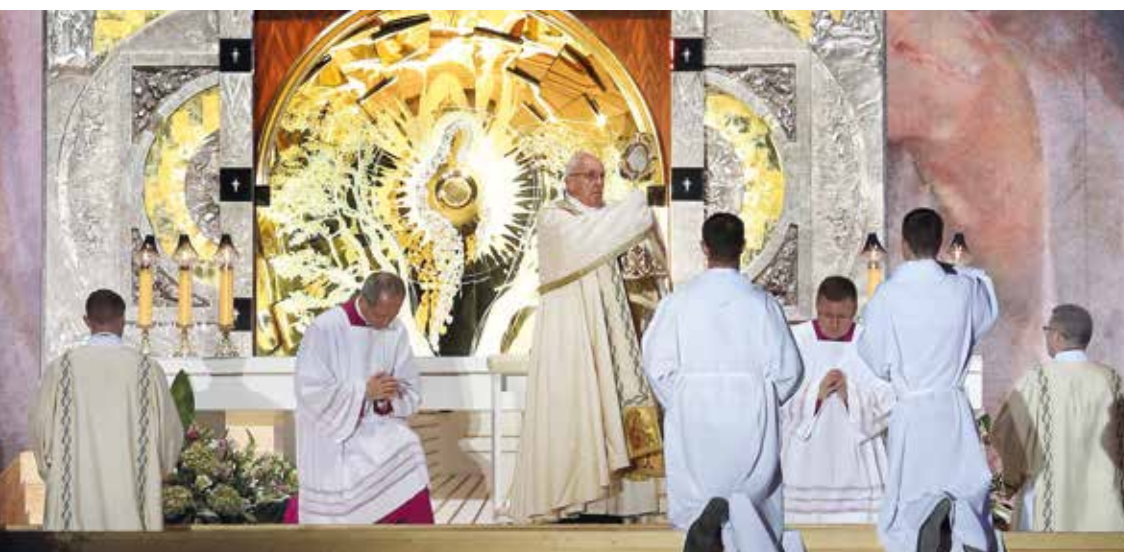
Deze WJD vonden plaats in Polen, het land van de heilige paus Johannes Paulus II. Hij nam destijds het initiatief tot de WJD.

De jongeren ondervonden Gods barmhartigheid door het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening.

Jongeren bezochten ook het concentratiekamp Dachau, een plek van onbarmhartigheid.

De WJD waren een bijzonder hoogtepunt in het heilig Jaar van de Barmhartigheid.

(foto's op deze pagina: R. Mangold)

Op Maria Tenhemelopneming, het patroonsfeest van het Bisdom Breda, kondigde het bisdom haar nieuwe logo aan. (Foto: R. Mangold)

JULI-AUGUSTUS 2016

In 2016 was het 150 jaar geleden dat de **heilige Marie-Adolphine** werd geboren. Zuster Marie Adolphine reisde af naar China om zich daar in te zetten voor weeskinderen. Daar stierf zij in Taiyuan in 1900 de marteldood tijdens de Bokseropstand. Haar 150ste geboortedag werd gevierd op zondag 10 juli in Ossendrecht met een bidtocht, een processie en een eucharistieviering. De bidtocht liep van het geboortehuis van Marie-Adolphine, nu een aan haar toegewijde kapel, naar de Berghoeve, waar in de negentiende eeuw een klooster was van de zusters franciscanessen van Oudenbosch. Daar ontving zij haar schoolopleiding. In de processie, vanaf de H. Gertrudiskerk, trok voorafgegaan door de harmonie, het schrijn met haar relieken door het dorp. Bisschop Liesen was hoofdcelebrant in de eucharistieviering om 11.00 uur. Naast pastoor De Kort concelebreerde pater J. van Aert cm. Hij werkt op Taiwan en was op verlof in Nederland. In zijn homilie legde bisschop Liesen een relatie tussen het leven van de heilige Marie-Adolphine en de parabel van de barmhartige Samaritaan.

Marie-Adolpene heeft gedaan wat de Zoon van God voor ons heeft gedaan. Zij is, net als Hij, op weg gegaan om Gods liefde en warmte te laten zien. De voorspraak van de heilige Marie-Adolphine kan ons helpen een stap vooruit te zetten op weg naar het eeuwig leven.

In juli werd bekend dat met ingang van het studiejaar 2016-2017 voltijds **priesterstudenten** van het Aartsbisdom Utrecht, het Bisdom Breda en het Bisdom Rotterdam naast hun reguliere colleges een gezamenlijk vormingsprogramma zullen volgen, waar het gaat om de priesterlijke en pastorale vorming en de priesterlijke spiritualiteit. Eerder boden de betreffende bisdommen het vormingsprogramma afzonderlijk aan. Om praktische redenen besloten de rectoren van de priesteropleidingen van het Aartsbisdom Utrecht, het Bisdom Breda en het Bisdom Rotterdam, met instemming van hun bisschop om samen te gaan werken voor het genoemde vormingsprogramma voor hun voltijds seminaristen. De priesteropleidingen van de

betrokken bisdommen zijn: het Ariënsinstituut (Aartsbisdom Utrecht), Centrum Vronesteyn (Bisdom Rotterdam), het Antoniushuis (Bisdom Breda).

Het Bisdom Breda introduceerde een **nieuw logo**. Dit werd bekendgemaakt op het patroonsfeest van het bisdom, Maria Tenhemelopneming 15 augustus. In 2009 werd een logo voor de bisdombedevaart naar Lourdes ontwikkeld, dat gebruik maakt van Maria Tenhemelopneming uit het oude wapen van het bisdom. Na die bedevaart was al enige tijd het voornemen om meer te doen met deze afbeelding. Het wachten was op een goede aanleiding en moment. Dat kwam, omdat het bisdom in 2016 de website vernieuwde. Het beeldmerk uit 2009 werd opnieuw bekeken en verder gestileerd. De ruitvorm is een voortzetting van het oude logo. De drie vlakken uit het oude bisdomlogo keren niet terug. Deze stonden voor de toenmalige drie dekenaten, die inmiddels zijn samengevoegd in twee vicariaten.

Vormelingen interviewden mgr. Liesen voor een nieuwe film van Lopend Vuurtje. (Foto: Bisdom Breda)

Op zondag 4 september verklaarde paus Franciscus in Rome moeder Teresa heilig. Bij gelegenheid van dit bijzondere moment maakte het Bisdom Roermond gebedskaarten, die ook in het Bisdom Breda werden verspreid. De **heiligverklaring van moeder Teresa** was een van de hoogtepunten van het heilig Jaar van de Barmhartigheid.

Op zaterdag 10 september werden in de Laurentiuskerk in Oud-Gastel opnames gemaakt voor een nieuwe film van **Lopend Vuurtje**, de jaarlijkse diocesane vormelingendag. De werkgroep Lopend Vuurtje liet een speciale film maken, waarin vormelingen mgr. Liesen interviewen. Elk jaar blijkt bij de kennismaking van vormelingen met de bisschop en bij Lopend Vuurtje dat vormelingen veel vragen hebben aan de bisschop. In de film stellen vormelingen uit de H. Bernardus van Clairvaux parochie, als echte journalisten voorzien van camera en microfoon, de bisschop hun vragen. De opnames werden gemonteerd tot een nieuwsrubriek met de naam 'NieuwsVuur',

als knipoog naar een bekend tv-programma én een verwijzing naar het vuur van de heilige Geest. De film wordt aangeboden aan vormselwerkgroepen in het bisdom en is op YouTube geplaatst.

Op woensdag 21 september ontmoetten **mgr. Liesen en mgr. Choennie** van Paramaribo elkaar op Bovendonk in Hoeven. Mgr. Choennie was op bezoek in Nederland. De ontmoeting vond plaats op Bovendonk om praktische redenen, maar het was een mooie omstandigheid. Via Bovendonk ondersteunt het Bisdom Breda namelijk de kaderopleiding voor kernvrijwilligers en de diakenopleiding van het Bisdom Paramaribo. Dit gebeurt door het ter beschikking stellen van docenten. Mgr. Choennie werd op 24 januari 2016 bisschop gewijd en geïnstalleerd als nieuwe bisschop van Paramaribo. Hij is de opvolger van mgr. De Bekker, onder wie hij al sinds 2005 vicaris-generaal was. Het Bisdom Paramaribo is het enige rooms-katholieke bisdom in Suriname.

Tijdens de audiëntie van woensdag 21 september zegende **paus Franciscus** de nieuwe kroonjuwelen van de Maria Ommegang. Dit was te zien in het Geloofsgesprek dat op zondag 25 september werd uitgezonden op tv. De Maria Ommegang is een jaarlijks terugkerende dankstoet, omdat Bergen op Zoom gedurende de Tweede Wereldoorlog voor oorlogsschade is behoed. De eerste Maria Ommegang vond plaats op 15 augustus 1945.

Op dinsdag 27 september startte de **Besturencursus PCI**. De cursus wordt periodiek aangeboden en is bestemd voor bestuursleden van (inter)parochiële caritas instellingen (PCI's) en leden van de werkgroepen Kerk en Samenleving en/of Diaconie. De cursus biedt zicht op de kern van caritas en diaconie alsmede op het werk van een caritasbestuur in en buiten de parochie.

"We will sing and shout, we will sing and shout," zongen de vormelingen samen met de band Inspire(d) tijdens de eucharistieviering op het **Lopend Vuurtje**. De vormelingendag vond plaats op 1 oktober in Bergen op Zoom. Ongeveer 60 vormelingen waren, samen met hun begeleiders, naar deze dag gekomen. Ze volgden een afwisselend programma van viering, spel en bezinning. Hoofdcelebrant in de eucharistieviering in de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk was bisschop Liesen. Andere vormheren waren wancelerant. De vormelingen droegen de vlaggen van hun groep in de intredeprocessie en collecteerden. In het middagedeelte speelden ze in de gebouwen van het Juvenaat het 'vlammenspel'. Ze maakten kennis met zr. Maria Magdalena van Bussel van de priorij Sint Catharinadal in Oosterhout, de heiligen Moeder Teresa en Franciscus, en met vrijwilligers die actief zijn binnen de Kerk. De dag sloot af met een verstild moment in de kerk, waarbij de begeleiders en de vormelingen ieder persoonlijk de zegen ontvingen.

Op dinsdag 11 oktober 2016 organiseerde het bisdom de

In Bergen op Zoom vond op 1 oktober de vormelingendag Lopend Vuurtje plaats. (Foto: J. Wouters)

Expertiseavond Fondsenwerving. Deze was een vervolg op eerdere avonden over kostenbeheersing, Kerkbalans en geldwerving. Deze keer was er aandacht voor de voorwaarden en voordelen van de ANBI-status. Het bisdom helpt parochies en PCI's om te voldoen aan de ANBI-voorwaarden. Tijdens de expertiseavond werd ook uitgewisseld over het takenpakket van een 'portefeuillehouder fondsenwerving'. Met gerichte acties is het mogelijk om inkomsten van de parochies op peil te houden of zelfs te vergroten. Dat vraagt structurele aandacht voor fondsenwerving.

Aan de vooravond van de landelijke presentatie van het Armoederapport 2016, vond op 27 oktober in Hoeven de bijeenkomst plaats voor **besturen van caritasinstellingen**. Diaken Wim Tobé, functionaris voor de caritasinstellingen, opende de avond. Cas van Beek sprak over de Diaconale Stad Roosendaal. Hij is voormalig teamleider van het pastoraal team in Roosendaal en inmiddels met pensioen. Hij vertelde hoe (diaconale) medewerkers vanuit het bisdom helpen om dit veelomvattende project van de grond te krijgen, ook via ondersteuning bij het werven

van projectgelden. De Diaconale Stad Roosendaal heeft zich inmiddels aangesloten bij Sant'Egidio. Diocesaan projectmedewerker Simon Dankers vertelde vervolgens over armoede onder kinderen en de diaconale kansen rond huiswerkbegeleiding vanuit de parochie. Huiswerkbegeleiding is heel concreet, en studie en opleiding zijn sterk bepalend voor de toekomst.

Op maandag 31 oktober vond in Hoeven een bijeenkomst plaats van de **basiscursus parochiebesturen**. De bijeenkomst ging over de parochie en communicatie. Cursusleider diaken Jan Foesenek heette Henk Bakker welkom en Daphne van Roosendaal. Henk Bakker is professioneel werkzaam in de communicatie en parochiebestuurder in de parochie van de Heilige Familie in Breda. Daar heeft hij de portefeuille communicatie. Daphne van Roosendaal is communicatieregisseur van het bisdom. Tijdens de eerdere bijeenkomsten was communicatie al enkele malen aan de orde. Cursusleider Jan Foesenek: "Communicatie is een wezenlijk aspect van het bestuurlijk handelen."

Wijding op 6 november van Thai Quoc Nguyen tot priester van het Bisdom Breda. (Foto: J. Wouters)

Bisschop Liesen wijdde op 6 november Thai Quoc Nguyen tot priester van het bisdom Breda. De **priesterwijding** vond plaats in de H. Antoniuskathedraal in Breda. In zijn homilie memoreerde de bisschop hoe Thai acht jaar geleden naar Nederland kwam, omdat hij in zijn communistisch vaderland geen priester kon worden. "De liefde van God en de standvastigheid van Christus, dat is wat jou Thai, heeft geraakt en jou moed heeft gegeven om op Gods roepstem te antwoorden." De bisschop zei over het priesterschap. "Priester worden is geloven in God met heel je leven. Je mag mensen op weg zetten naar die andere wereld waar Jezus van spreekt. Je mag dagelijks voor hen bidden en met hen de eucharistie vieren en de sacramenten van doopsel, verzoening en barmhartigheid, huwelijk en ziekenzalving, om samen met hen te delen in het leven van de verrezen Heer. Met de liefde van God en de standvastigheid van Christus in je hart mag je oog hebben voor de armen en zwakken."

Op 11 november, de gedachtenis van de heilige Martinus, organiseerde bisschop Liesen en de **Diocesane Religieuzenraad** een dag van ontmoeting en bezinning. De referenzaal van het conferentiecentrum Bovendonk was gevuld met religieuzen uit alle windstreken van het bisdom. Er waren lezingen van broeder Daniël Hombergen, abt van de abdij Maria Toevlucht te Zundert, en bisschop Liesen. Diaken Rob van Uden verbeeldde het leven van de heilige Martinus.

Op zondag 13 november werden de **heilige deuren** in het Bisdom Breda gesloten. Er waren in het Heilig Jaar vier deuren in het bisdom: de H. Antoniuskathedraal in Breda, de Sint-Willibrordusbasiliek in Hulst, de Sint-Jansbasiliek in Oosterhout en de Basiliek H.H. Agatha en Barbara in Oudenbosch. Bisschop Liesen bedankte hierbij nadrukkelijk al de vrijwilligers die zich ingezet hebben voor het welslagen van het Heilig Jaar.

Van 14 tot en met 19 november 2016 pelgrimeerden ongeveer 1500 Nederlanders in het kader van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid naar **Rome**. Onder hen waren om en nabij 100 pelgrims uit het bisdom Breda. Tijdens de Nederlandse dag op 15 november vierden ze in de Sint Pieter de eucharistie en ontmoetten ze paus Franciscus. De paus sprak de pelgrims na de viering kort toe. De dag erop vierden de pelgrims als Bredase groep de eucharistie in de Friezenkerk. Op 17 november deden de bedevaartgangers het centrum van de Sant'Egdiobeweging in de Romeinse wijk Trastevere aan. Voor parochianen uit Bergen op Zoom was het een bijzonder moment, omdat hier de opbrengst van een collecte voor Sant'Egidio persoonlijk kon worden overhandigd. De dag sloot af met de viering van barmhartigheid, met bisschop Liesen als hoofdcelebrant. Omdat de boodschap van barmhartigheid ook na de afsluiting van het Heilig Jaar actueel en relevant blijft, verspreidde het bisdom een **gebedskaart** en een poster.

Het geloof leeft in de parochies van de regio Alphen-Gilze. (Foto: R. Mangold)

"De nieuwe vertaling van het **Onze Vader** is net iets anders. Het is dus even wennen." Dit zei mgr. Liesen in het Geloofsgesprek van 4 december. "De nieuwe versie lijkt veel op de tekst die we kennen. Daar zit de moeilijkheid: je geheugen laat je struikelen, want de woorden zitten zó in je geheugen dat je goed moet opletten." Met ingang van de eerste zondag van de Advent (27 november) werd de nieuwe vertaling van het Onze Vader ingevoerd in de liturgie. De vrijdag daarvoor (25 november) vond een bijeenkomst plaats in het Bisdom Breda voor pastorale beroepskrachten en belangstellenden. Samen maakten ze zich de nieuwe tekst en melodie al zingend eigen. Het Onze Vader is het gebed dat Jezus zijn leerlingen geeft, als antwoord op de vraag van de leerlingen: "Heer, leer ons bidden" (Lucas 11, 1). Veranderingen in de nieuwe Nederlandse versie zijn: schulden, schuldenaren, beproeving. In het Geloofsgesprek lichtte de bisschop deze veranderingen toe.

Het geloof leeft in de parochies van de regio Alphen-Gilze. Het **Bisdommagazine** dat in december verscheen, stond geheel in het teken van deze parochies. "We sluiten aan bij het gewone leven," vertelt pastoor Jos Demmers in het openingsinterview. "Daar willen we als Kerk de boodschap van Christus uitdragen en laten zien wat Hij ons heeft voorgeleefd: dat je er wil zijn voor de ander. Dat dragen we uit en zo maken we ons geloof in Christus zichtbaar." Er zijn twee uitdagingen voor de toekomst van de parochies in het gebied, vertelt de pastoor: het geloof doorgeven aan de jonge generaties en verdere groei naar praktische samenwerking tussen de zes parochies. Er wordt gebouwd aan een nieuwe caritasinstelling voor de hele regio en er startte een nieuwe jongerengroep. Nieuwe initiatieven van het pastoraal team worden afgestemd in de gezamenlijke bestuurscommissie en worden opgezet voor het geheel van de zes parochies. Zo groeit de praktische samenwerking, altijd met respect voor de kracht van de lokale parochiegemeenschappen.

Eind december verstuurde het Bisdom Breda een brief en een flyer aan parochiebesturen en pastorale teams om aandacht te vragen voor een internetconsultatie inzake **SILA** op overheid.nl. Parochies houden hun adresgegevens actueel met behulp van SILA (Stichting Interkerkelijke Ledenadministratie). Dit werkt samen met de Basisregistratie Personen (BRP) van de overheid. In 2016 nam de Tweede Kamer echter een motie aan die een einde lijkt te maken aan deze koppeling. Via een internetconsultatie konden parochiebestuurders en anderen reageren op dit voornemen van de politiek. Maar liefst 6.000 mensen deden dit.

Op 21 december ging de nieuwe **bisdomwebsite** online. De website maakt gebruik van het nieuwe logo van het bisdom. Daarna werd ook in de lijn van de nieuwe huisstijl nieuw briefpapier in gebruik genomen.

Bisdom Breda

PRIESTER- EN DIAKEN- OPLEIDING BOVENDONK

(Foto: J. Wouters)

HET SINT FRANCISCUS- CENTRUM

(Foto: R. Mangold)

Studenten

Op vrijdag 26 augustus 2016 startten 8 nieuwe studenten met hun opleiding aan de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Van deze 8 nieuwe studenten begonnen er 6 in het eerste jaar en 2 als zij-instromers. Bij de zij-instromers gaat om studenten met een persoonlijk opleidingsprogramma. Zij hebben een groot deel van de theologische studie elders gevolgd en stromen in voor de stagebegeleiding en/of het volgen van een aantal aanvullende vakken, die meestal de pastorale praktijk en/of spiritualiteit van het ambt bevatten.

De opleiding telde aan het begin van het studiejaar 21 studenten.

- 11 priesterstudenten
- 10 diakenkandidaten

De studenten zijn afkomstig uit:

- Bisdom Breda:
5 studenten (2 priesterstudenten en 3 diakenkandidaten)
- Bisdom Rotterdam:
10 studenten (3 priesterstudenten en 7 diakenkandidaten)
- Aartsbisdom Utrecht:
3 priesterstudenten
- Aartsbisdom Mechelen-Brussel:
2 priesterstudenten
- Bisdom Antwerpen:
1 priesterstudent

De 8 nieuwe studenten waren:

- 6 eerstejaarsstudenten:
1 priesterstudent voor het aartsbisdom Utrecht,

1 priesterstudent voor het bisdom Rotterdam, 1 priesterstudent voor het bisdom Antwerpen, 3 diakenkandidaten voor het bisdom Rotterdam

- 2 zij-instromers:

1 priesterstudent voor het bisdom Rotterdam en 1 priesterstudent voor het aartsbisdom Utrecht

De overige studenten zijn verdeeld over jaar 2 tot en met 6.

Video: Hoe wordt iemand priester?

"Hoe wordt iemand priester? Wij spreken echt van een roeping. Iemand wordt door God zelf geroepen. Dat moet iemand ontdekken en we helpen daarbij. En dan wordt hij geroepen vanuit het volk, voor het volk." Dit zegt rector Norbert Schnell in de video van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk die op 9 december online kwam op het YouTube-kanaal van het Bisdom Breda. De video bevat beelden van de priesterwijding van Thai Quoc Nguyen door bisschop Liesen (6 november 2016). De onderdelen van de priesterwijding komen in beeld met hun betekenis.

Bedevaart Rome

Van 15 tot en met 22 oktober waren de staf van de priesteropleidingen en de priesterstudenten van de bisdommen Breda, Rotterdam en Utrecht op bedevaart naar Rome.

Op het programma stonden onder meer een bezoek aan de Kerk der Friezen en de Sixtijnse kapel. De seminaristen vierden de eucharistie op enkele bijzondere plekken, zoals bij het graf van Petrus in de Sint Pieter. De bedevaart vond plaats in het heilig Jaar van de Barmhartigheid. Op de allereerste dag van de bedevaart trok de groep naar de Sint Pieter en ging deze binnen door de heilige deur.

Op woensdag 19 oktober woonden de studenten de audiëntie van paus Franciscus bij. De paus richtte daarbij het woord tot de Nederlandse pelgrims: "Hartelijk welkom aan de pelgrims uit Nederland. In het bijzonder groet ik de seminaristen van het Aartsbisdom Utrecht en van de bisdommen Rotterdam en Breda [...] Laten we ingaan op de uitnodiging van het Heilig Jaar van Barmhartigheid om het geloof actief te beleven in de naastenliefde en om onze inzet voor de broeders en zusters in nood te vergroten. De Heer zegene u allen." De groep kreeg een plek dicht bij de paus, bij het altaar. Na de gebedsviering, met de opdracht om klaar te staan voor je naasten met name zij die dit het hardst nodig hebben, kwam de grootste verrassing van de dag: een groepsfoto met de paus. De seminaristen kregen ook een kostbare herinnering: een rozenkrans gezegend door de paus.

Het Sint Franciscuscentrum (SFC) ondersteunt parochies in het Bisdom Breda door middel van vorming en toerusting. Vrijwilligers en pastorale beroepskrachten kunnen er om hulp vragen en er worden aan hen cursussen en impulsdagen aangeboden. Daarnaast initieert en ondersteunt het SFC diaconale activiteiten in de parochies voor bijvoorbeeld mensen zonder werk, kansarme jongeren en vluchtelingen. Het SFC schakelt hulp in van deskundigen uit parochies of van elders, op projectmatige basis.

In de maand mei ging de website van het Sint Franciscuscentrum online: www.sintfranciscuscentrum.nl In een oogopslag werd zichtbaar welke cursussen er werden gegeven, door wie en waar. Tevens prijkte bovenin een nieuw logo. Te herkennen valt een silhouet van een monnik (verwijzend naar Sint Franciscus) de stralenkrans (aureool van de heilige) of zon (naar het Zonnelied van Franciscus); een kelk met hostie (verwijzend naar de eucharistie, als bron en hoogtepunt van het kerkelijk leven). Per 1 september is het centrum een **projectmedewerker** rijker: Mevrouw Fatin Matthey-Eshaw richt zich vanuit het bisdom op - met name - christelijke vluchtelingen in de zuidelijke regio van ons land.

Ze ondersteunt hen met raad en daad, probeert hen met elkaar te verbinden en zoekt wegen naar een zinvolle toekomst voor deze vluchtelingen die nog hun plaats moeten vinden in onze Nederlandse samenleving. Mevrouw Matthey was zelf eens een vluchteling en voelt aan wat er nodig is voor deze nieuwe golf vluchtelingen, uit met name Syrië en Irak. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door Kerk in Nood en Kansfonds.

Onder het motto: "De liefde voor de Heer zal de leidraad zijn" vond op 4 oktober onder overgrote belangstelling de eerste **Franciscusdag** plaats. Het was de dag waarop het Sint Franciscuscentrum zich aan de gelovigen van het Bisdom Breda presenteerde. De dag vond plaats in de volksdij Onze Lieve Vrouw ter Duinen waar de broeders van Huijbergen hun sporen verdiend hebben. Een van de sprekers was priorin Maria Magdalena van de Norbertinessen, Sint-Catharinadal te Oosterhout. In een gedurfde onderneming hebben de zusters hun agrarische gronden, zo'n acht hectare, een nieuwe bestemming gegeven: de wijnbouw. De priorin legde het gehoor uit welke moedige stappen er nodig waren geweest om de financiële toekomst van het klooster veilig te stellen. Tevens biedt het klooster op deze manier

werkgelegenheid aan mensen met een beperking of een afstand tot de arbeidsmarkt. De zusters hopen hierdoor ook het 750-jarig bestaan van de gemeenschap in 2021 te kunnen vieren.

In de week voor Kerstmis verscheen de eerste **nieuwsbrief** van het SFC met een selectie van het aanbod en een kerstwens voor allen die het Sint Franciscuscentrum steunen en gebruik hebben gemaakt van de diensten van het centrum. Het Sint Franciscuscentrum bestaat mede dankzij de geldelijke ondersteuning van vier diocesane congregaties van broeders en zusters.

Per 1 september nam **programma-coördinator** dhr. Bob van Geffen afscheid. Het SFC is hem zeer erkentelijk en heeft grote waardering voor zijn jarenlange bereidheid om mee te denken en vorm en inhoud geven aan het centrum. Op de valreep van het jaar werd duidelijk dat het centrum kon gaan beschikken over een nieuwe coördinator vorming en projecten in de persoon van mevrouw Nicole Weinberg-Schyns.

Bezoek de website www.sintfranciscuscentrum.nl voor meer informatie over de (diaconale) projecten en activiteiten. Aanmelden voor de nieuwsbrief kan via info@sintfranciscuscentrum.nl

FINANCIËLE PARAGRAAF

BALANS PER 31 DECEMBER 2015		
	31-12-15	31-12-14
ACTIVA	€	€
Vaste activa	7.113.638	8.093.367
Beleggingen	40.929.707	33.143.085
Leningen parochies en instellingen	1.307.524	1.161.490
Vorderingen	612.706	660.506
Geldmiddelen	330.315	346.000
	50.293.890	43.404.448
PASSIVA	€	€
Vermogen	10.257.713	11.083.594
Bestemmingsfondsen	596.891	585.793
Bestemmingsreserves	606.548	671.564
Voorzieningen	234.991	200.899
Kortlopende schulden	38.597.747	30.862.599
	50.293.890	43.404.448

EXPLOITATIEREKENING 2014			
	Werkelijk 2015	Begroot 2015	Werkelijk 2014
BATEN	€	€	€
Opbrengst beleggingen	1.157.053	1.123.000	1.267.660
Solidariteitsfonds parochies	1.442.723	1.385.000	1.489.219
Bijdrage caritasinstellingen	352.407	275.000	354.090
Projectsubsidies	69.672	80.000	258.913
Sint Franciscuscentrum	128.654	125.000	116.080
Doorberekende loonkosten	239.227	238.600	257.015
Giften	36.219	15.000	43.857
Overige opbrengsten	587.461	214.900	341.063
	4.013.416	3.456.500	4.127.897
LASTEN	€	€	€
Persoonskosten	1.592.553	1.475.000	1.535.686
Huisvestingskosten	165.549	176.000	151.603
Kantoor- en administratiekosten	98.917	123.500	102.389
Programmakosten	31.645	105.000	140.645
Sint Franciscuscentrum	88.472	201.000	-
Bijdrage volgens toezeggingen	299.851	245.500	-
Bijdrage aan derden	104.516	151.500	443.502
Rentelasten	1.049.853	658.250	854.180
Overige kosten	515.925	395.750	1.535.202
	3.947.283	3.531.500	4.763.208
Saldo baten en lasten	66.133	75.000-	635.311-
Ongerealiseerd koersresultaat	38.312-		965.476
Mutatie voorzieningen / fondsen	53.917		299.074-
Saldo bijzondere baten en lasten	15.605	-	666.402
EXPLOITATIERESULTAAT	81.738	75.000-	31.090

De jaarrekening 2015 is gecontroleerd door ABAB Accountants B.V. Daarnaast wordt de jaarrekening voorgelegd aan het Kathedraal Kapittel en de Diocesane Raad voor Economische Aangelegenheden. Uiteindelijk stelt de bisschop de jaarrekening vast.

Het Bisdom Breda heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan zes beleidsterreinen (geloof, pastoraat, personeel, financiën, besturen, gebouwen) om concreet uitdrukking te geven aan haar zending. Het Sint Franciscuscentrum ondersteunt gelovigen die bouwen aan Kerk en samenleving binnen het bisdom van Breda. Het geloof staat daarbij voorop.

In het verleden mocht het geloof als bekend worden verondersteld. In deze tijd wil het Sint Franciscuscentrum het geloof opnieuw aan mensen voorstellen. Naast geloofsverdieping zoekt het Sint Franciscuscentrum naar wegen om juist ook voor de jongere generaties tot authentieke geloofservaringen te komen.

De opbrengst beleggingen is een belangrijk onderdeel van de inkomsten mede gezien de hoogte van de effectenportefeuille. In 2006 is een beleggingsstatuut opgesteld en door de bisschop goedgekeurd. In het beleggingsstatuut is opgenomen dat de middelen belegd worden op basis van een defensief doelrisicoprofiel.

Het ongerealiseerde koersresultaat op aandelen is als bijzondere post afzonderlijk in de resultatenrekening vermeld. Het gerealiseerde koersresultaat is onder opbrengst effecten verantwoord.

De jaarrekening is overeenkomstig richtlijn 640 voor jaarverslaglegging voor organisaties zonder winststreven opgesteld.

De begroting 2017 sluit met een saldo van € 0.

A.M.C. Aarts
Economus bisdom van Breda

BEGROTING 2017			
	Begroting 2017	Begroting 2016	Werkelijk 2015
BATEN	€	€	€
Opbrengst beleggingen	1.411.200	1.254.500	1.157.053
Solidariteitsfonds parochies	1.300.000	1.331.000	1.442.723
Bijdrage caritasinstellingen	244.000	300.000	352.407
Projectsubsidies	100.000	80.000	69.672
Sint Franciscuscentrum	200.000	165.000	128.654
Doorberekende loonkosten	253.000	284.000	239.227
Giften	30.000	20.000	36.219
Overige opbrengsten	147.000	120.500	587.461
	3.685.200	3.555.000	4.013.416
LASTEN	€	€	€
Persoonskosten	1.400.000	1.463.000	1.592.553
Huisvestingskosten	170.000	173.000	165.549
Kantoor- en administratiekosten	98.700	104.500	98.917
Programmakosten	43.000	89.000	31.645
Sint Franciscuscentrum	295.000	180.000	88.472
Bijdrage volgens toezeggingen	251.200	315.500	299.851
Bijdrage aan derden	119.000	119.000	104.516
Rentelasten	1.089.800	810.000	1.049.853
Overige kosten	318.500	326.000	515.925
	3.785.200	3.580.000	3.947.283
Saldo baten en lasten	100.000-	25.000-	66.133
Ongerealiseerd koersresultaat			38.312-
Voorzieningen/bestemmingen	100.000	10.000	53.917
Saldo bijzondere baten en lasten	100.000	10.000	15.605
EXPLOITATIERESULTAAT	0	15.000-	81.738

SAMENVOEGING PAROCHIES PAROCHIES EN KERKGEBOUWEN

Het diocesane beleid zet in op versterking van samenwerking van parochies op de zes beleidsterreinen geloof, pastoraat, personeel, financiën, gebouwen en besturen. Parochies maken één parochieplan voor het samenwerkingsverband. Belangrijk onderdeel daarin is een gebouwenplan voor de kerkelijke gebouwen.

Ter ondersteuning is een speciale Analecta over gebouwen gemaakt. Beschikbaar voor ondersteuning zijn econoom Gerard de Rooij, bisschoppelijk gedelegeerde kerkopbouw Geerten Kok en de diocesane commissie kerkelijke gebouwen. Hierin zitten bestuurders die specifieke deskundigheid hebben op het terrein van de kerkgebouwen vanuit hun parochiële betrokkenheid en hun maatschappelijke betrokkenheid.

Samenvoeging parochies 2007-2017

- 1 jan 2007 Nazarethparochie Breda (vijf parochies)
- 1 jan 2008 Lievevrouweparochie Bergen op Zoom (twee parochies)
- 1 juli 2008 Sint Christoffelparochie regio Halsteren (vier parochies)
- 1 jan 2010 H. Mariaparochie Walcheren (twee parochies)
- 1 jan 2010 H. Catharinaparochie Oosterhout (negen parochies, zeven kerken)
- 1 jan 2011 Sint Annaparochie Steenberg (zeven parochies)
- 1 jan 2012 Sint Elisabethparochie te Raamsdonksveer (zes parochies)
- 1 jan 2012 Parochie H. Maria, Sterre der Zee, te Hulst (dertien parochies)
- 1 jan 2013 H. Andreasparochie te Oostburg (vijf parochies)
- 1 jan 2013 H. Pater Damiaanparochie te Goes (acht parochies)
- 1 juli 2013 H. Augustinusparochie te Breda (vier parochies)
- 1 september 2013 H. Bernardusparochie te Oudenbosch (zeven parochies)
- 1 jan 2014 Parochie H. Drie-eenheid te Klein-Zundert (drie parochies)
- 1 jan 2014 Sint Norbertusparochie te Roosendaal (drie parochies)
- 1 januari 2016 Parochie van de Heilige Familie te Breda (drie parochies)
- 1 januari 2017 Sint Franciscusparochie te Rucphen (vijf parochies)

Parochies en kerkgebouwen per 1 januari 2017. In dit overzicht zijn de kerken die voor de eredienst gesloten zijn niet meegeteld. Wel meegeteld zijn kapellen waar elk weekend de zondagviering wordt gehouden.

SAMENWERKINGSVERBAND	AANTAL PAROCHIES	AANTAL KERKGEBOUWEN
Breda-Centrum	1 (parochie Breda-Centrum)	2
Breda Noord Oost	1 (H. Augustinusparochie)	5
Jeruzalem-Bavel-Ulvenhout	1 (Parochie van de H. Familie)	5
Prinsenbeek-Nazareth	2	3
Dongemond	1 (Sint Elisabethparochie)	7
Made	1 (Vijfheiligenparochie)	3
Dongen-Rijen	2	3
Alphen-Gilze	6	6
Oosterhout	1 (H. Catharinaparochie)	4 (+ 1 toeristenkerk)
Immanuël	1 (Immanuëlparochie)	3
Etten-Leur	1 (H. Mariaparochie)	2
Zundert	3	5
Boven de Schelde	2	10 (+ 5 toeristenkerken)
W en M Zeeuws Vlaanderen	2	9 (+ 1 toeristenkerk)
Oost Zeeuws Vlaanderen	1 (parochie H. Maria, Sterre der Zee)	5 (+ 4 kerken met kapelfunctie)
Bergen op Zoom	1 (Lievevrouweparchie)	2
Halsteren-Steenbergen	2	8
De Bron-OLV in het Woud	2	8
Oudenbosch	1 (H. Bernardusparochie)	4
Roosendaal	1 (Sint Norbertusparochie)	4
Rucphen	1 (Sint Franciscusparochie)	5
34 parochies		102 (+7 toeristenkerken + 4 kerken met kapelfunctie)

DEELNAME AAN HET KERKELIJK LEVEN

De onderstaande tabel bevat cijfers over de deelname aan het kerkelijk leven in het bisdom van Breda in de jaren 2005, 2010 en 2015, en het aantal parochies en kerkgebouwen in het aangegeven jaar. In de laatste kolommen is de percentuele verandering opgenomen, met het verloop over 5 jaar en het verloop over de laatste 10 jaar.

	2005	2010	2015	% 10-15	% 05-15
Aantal parochianen	458.000	436.759	411.414	-6	-10
Doopsel	3.115	2.206	1.078	-51	-65
Eerste Communie	3.665	2.977	1.679	-44	-54
Vormsel	2.340	1.553	879	-43	-62
Huwelijk	660	345	133	-61	-80
Uitvaart	3.605	2.833	1.700	-40	-53
Kerkgangers	24.920	17.941	12.641	-30	-49
Vrijwilligers	22.200	19.393	15.978	-18	-28
Aantal parochies	103	87	40	-54	-61
Aantal kerkgebouwen (incl. 7 toeristenkerken)	163	157	123	-15	-25

OVERZICHT PRIESTERS, DIAKENS EN PASTORAAL WERK(ST)ERS IN HET PAROCHIEPASTORAAT

Onderstaand overzicht geeft een beeld van het verwachte verloop in het aantal priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers dat werkzaam zal zijn in de parochies in het Bisdom Breda. In 2016 zijn 2 priesters en 2 pastoraal werkers nieuw benoemd in het parochiepastoraat.

	2016	1-1-2017	2020	2022
Priesters	25	26	22	21
Diakens	14	13	10	9
Pastoraal werk(st)ers	41	40	39	33
Totaal	80	79	71	63

Daarnaast is de verwachte toestroom uit de opleiding tot en met 2018: 2 diakens.

Personeelsmutaties pastoraat

In 2016 heeft bisschop dr. J.W.M. Liesen de volgende personen voor het pastoraat benoemd, eervol ontslag verleend of de zending ingetrokken.

Per 1 januari 2016 is de zeereerwaarde heer J.P.M. de Bont benoemd tot parochievicaris van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Per 1 januari 2016 is de zeereerwaarde heer P.A. Heye tijdelijk benoemd als parochieadministrator van de H. Augustinusparochie te Breda tot 1 mei 2016.

Per 1 januari 2016 is aan de hoogerwaarde heer drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers eervol ontslag verleend als pastoor en moderator van de Jeruzalemparochie in Breda, de parochie H. Maria Hemelvaart in Bavel en de parochie H. Laurentius in Ulvenhout. Vanaf 1 januari 2016 zijn deze parochies samengevoegd tot de Parochie van de Heilige Familie.

Per 1 februari 2016 is mevrouw Y.A.M. van Steekelenburg benoemd als geestelijk verzorger in het Bravis Ziekenhuis.

Per 1 maart 2016 is de weleerwaarde heer J.M. Foesenek benoemd als diaken van de Parochie van de Heilige Familie onder gelijktijdig eervol ontslag als diaken van de parochies in de regio Zundert en de regio Rucphen.

Per 1 maart 2016 is de weledele heer M.J.M. Kurstjens MA benoemd tot pastoraal werker van de Parochie van de Heilige Familie.

Per 1 maart 2016 is de weleerwaarde heer drs. N.R.M. van Uden benoemd als diaken van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart onder gelijktijdig eervol ontslag als diaken van de Parochie van de Heilige Familie.

Per 1 maart 2016 is mevrouw drs. E.I.T.M. Hertog benoemd tot pastoraal werker van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Per 1 maart 2016 is de weledele heer drs. R.O.J. van Sambeek benoemd tot pastoraal werker van de parochies H. Trudo, H. Drie-eenheid en H. Bavo (regio Zundert) en de parochies van de IPV regio Rucphen, te weten de parochies H. Martinus (Rucphen), H. Martinus (Schijf), H. Johannes de Doper, H. Maria Boodschap en H. Willibrordus te St. Willebrord onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Per 1 maart 2016 is de benoeming van de weledele heer drs. G.J.J.M. Damen als pastoraal werker in de parochies van de regio Zundert en de regio Rucphen uitgebreid van 0.5 fte naar 1.0 fte.

Per 1 april 2016 is de weledele heer drs. P.H.F. Derks benoemd tot pastoraal werker van de Parochie van de Heilige Familie onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Per 9 april 2016 is aan de weledele heer dr. F.N. Verkleij eervol ontslag verleend als pastoraal werker van de H. Augustinusparochie te Breda in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 11 april 2016 is de weledele heer drs. G.S.J. Oostveen benoemd als pastoraal werker van de Vijf Heiligen Parochie, Made (0.7 fte) en de Sint Elisabethparochie, Raamsdonksveer (0.3 fte) onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker in parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

Per 11 april 2016 is aan mevrouw W.T.J.C. Leemput-van de Wiel MBA eervol ontslag verleend als pastoraal werker van de Parochie van de Heilige Familie te Breda in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 1 mei 2016 heeft bisschop dr. J.W.M. Liesen de weleerwaarde pater B. Wooning s.v.d. benoemd als parochieadministrator van de H. Augustinusparochie te Breda en Teteringen tot 1 januari 2017.

Per 1 mei 2016 is de benoeming van de zeereerwaarde pater I.E.R.A.C. D'hert o.p. als parochievicaris van de H. Andreasparochie te Oostburg uitgebreid van 0.5 fte naar 0.6 fte.

Per 15 mei 2016 is de zeereerwaarde heer J.H. van der Laer benoemd als pastoor van de Sint Elisabethparochie, Raamsdonksveer.

Per 15 mei is aan de hoogerwaarde heer drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers eervol ontslag verleend als parochieadminstrator van de Sint Elisabethparochie, Raamsdonksveer.

Per 24 mei 2016 is aan mevrouw D.M. de Koning MA eervol ontslag verleend als geestelijk verzorger in zorginstelling De Riethorst Stromenland te Geertruidenberg in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 15 juni 2016 is aan mevrouw D.J.A.M. van der Korput MBA eervol ontslag verleend als pastoraal werker van de Nazarethparochie te Breda en de parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming te Prinsenbeek in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 16 juni 2016 is aan de weleerwaarde heer drs. J.P. van Bekkum eervol ontslag verleend als diaken van de Lievevrouweparochie te Bergen op Zoom in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 1 juli 2016 is de zeereerwaarde pater M.W.Th. van Kooten o.f.m.conv benoemd als rector van de Zusters Franciscanessen van Dongen onder gelijktijdig eervol ontslag verleend als pastor in zorgcentrum Thebe.

Per 1 augustus 2016 is de zeereerwaarde heer drs. J.H.L.M. Voeten tijdelijk benoemd als parochieadministrator van de parochies in de regio Rucphen, te weten de H. Martinus (Rucphen), H. Martinus (Schijf), H. Johannes de Doper, H. Maria Boodschap en H. Willibrordus tot 31 december 2016.

Per 1 augustus 2016 is aan de zeereerwaarde heer drs. F.M. Verheije eervol ontslag verleend als pastoor van de parochies in de regio Rucphen, te weten de H. Martinus (Rucphen), H. Martinus (Schijf), H. Johannes de Doper, H. Maria Boodschap en H. Willibrordus.

Per 1 september 2016 is mevrouw drs. S.E. van de Laar eervol ontslag verleend als geestelijk verzorger in zorginstelling Volckaert in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Per 1 september 2016 is aan de weledele heer drs. J.M. Bruinsma eervol ontslag verleend als geestelijk verzorger bij Groenhuysen te Roosendaal in verband met zijn keuze voor een vervroegd pensioen.

Per 1 oktober 2016 is de weleerwaarde heer Foesenek benoemd diaken van de Lievevrouweparochie te Bergen op Zoom. Deze benoeming is voor 0.5 fte. Met ingang van 1 januari 2017 wordt de benoeming uitgebreid tot 1.0 fte, onder gelijktijdig eervol ontslag als diaken van de Parochie van de Heilige Familie.

Per 1 november 2016 is de hoogerwaarde heer mgr. drs. H.C.M. Lommers benoemd tot parochieadministrator van de H. Catharinaparochie te Oosterhout tot 1 februari 2017.

Personeelsmutatie bisdomkantoor

Per 1 mei 2016 is aan mevrouw drs. M.J.J. Meul eervol ontslag verleend als bisschoppelijk gedelegeerde voor het katholiek onderwijs.

Op 27 juni 2016 bereikte mgr. H.C.M. Lommers de pensioengerechtigde leeftijd. Hij is gestopt als kanselier en blijft verbonden aan het bisdom als vicaris-generaal voor 0.2 fte.

Per 1 juli is de zeereerwaarde heer S.J.M. de Koning kanselier voor het bisdom van Breda voor 0.7 fte.

Per 1 juli is mevrouw J.A.M.J. van den Boom in dienst getreden als medewerker kanselarij voor 0.44 fte.

Per 1 augustus is mevrouw J.J. Matthey-Eshaw aangesteld als projectmedewerker voor het project 'Vluchtelingen voor vluchtelingen'. Het betreft een aanstelling van 0.5 fte voor de duur van 2 jaar. Op 26 augustus is de aanstelling van T.J.W.M. van Geffen gewijzigd van 1.0 fte naar 0.2 fte. Hij blijft aangesteld als bisschoppelijk gedelegeerde voor het categoriaal personeel, vertrouwenspersoon en adviseur Sint Franciscuscentrum.

Per 1 oktober is mevrouw G.C.F.H.M. Bax aangesteld als secretariael medewerker, met als deeltaak de secretariële ondersteuning van het Sint Franciscuscentrum. Het betreft een aanstelling van 0.44 fte.

STEUN DE
MGR. FRENCKENSTICHTING
VOOR PRIESTERS EN DIAKENS VOOR HET BISDOM BREDA

**“HET VOORTDUREND GEBED OM ROEPINGEN
IS HET FUNDAMENT VAN HET ROEPINGENWERK.
DAARNAAST ZIJN GOEDE VOORZIENINGEN NODIG
VOOR DE VORMING VAN PRIESTERSTUDENTEN
EN DIAKENKANDIDATEN.”**

+ J.W.M. LIESEN
BISSCHOP VAN BREDA

Uw bijdrage aan de Mgr. Frenckenstichting komt geheel ten goede
aan de vorming van priesters en diakens voor het Bisdom Breda.

Maak uw bijdrage over op NL05 INGB 0668 4309 07
t.n.v. Frenckenstichting Breda o.v.v. Gift opleiding.

